

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

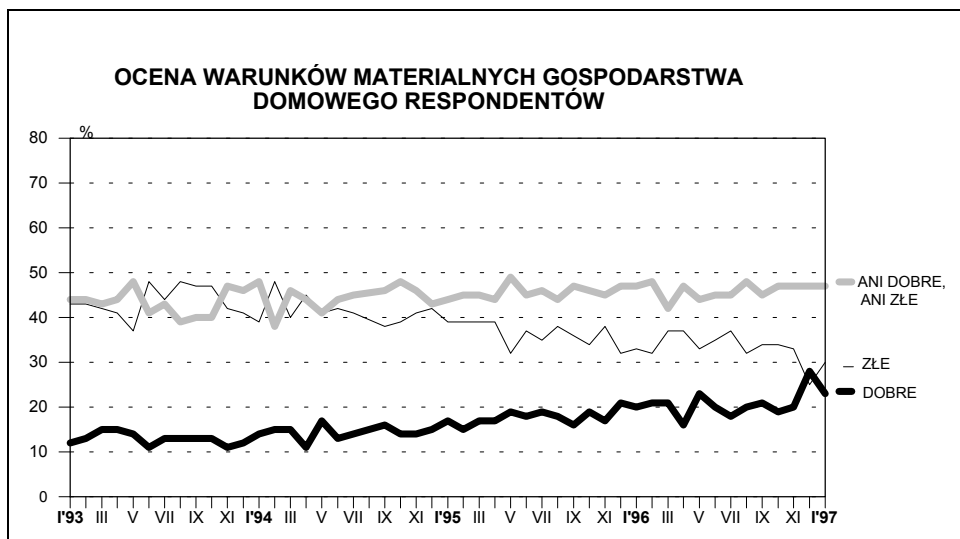
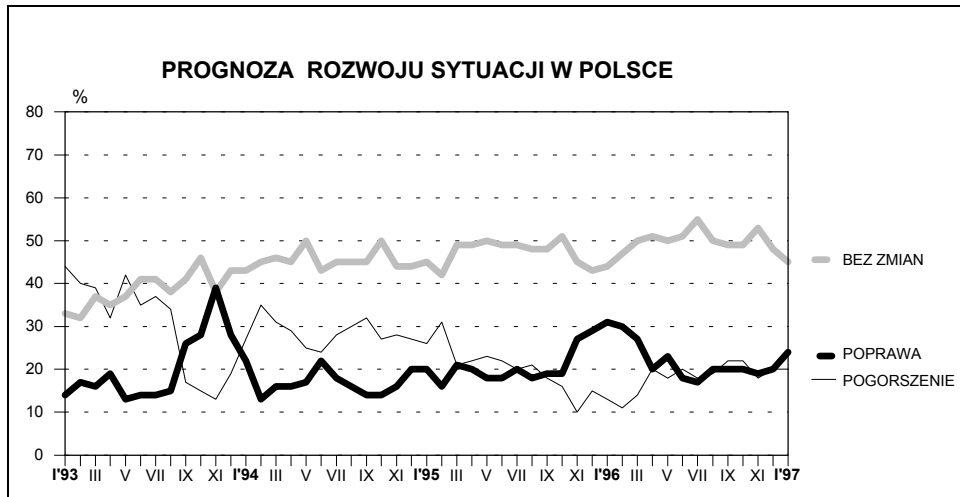
BS/19/19/97

NASTROJE SPOŁECZNE W STYCZNIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, STYCZEŃ '97

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Przełom roku nie przyniósł większych zmian w nastrojach społecznych¹. Odnotowany w grudniu wzrost pozytywnych ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych respondentów okazał się krótkotrwały i w styczniu znów dominują nad nimi opinie negatywne. Mimo to społeczeństwo wchodzi w nowy rok z raczej optymistycznym nastawieniem, choć z nieco silniejszym niż w grudniu poczuciem niepewności.

OCENY

W porównaniu z grudniem nieco zmalał (o 3 punkty procentowe) odsetek respondentów negatywnie oceniających **rozwój sytuacji w kraju**. Obecnie, tak jak miesiąc temu, obserwujemy równowagę optymistycznych i pesymistycznych ocen.

Tabela 1 w procentach

Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju idzie w dobrym czy też w złym kierunku?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	‘96												‘97
W dobrym	46	43	38	39	38	36	35	40	38	36	36	39	39
W złym	31	34	38	40	41	43	43	40	44	46	43	40	37
Trudno powiedzieć	23	24	24	21	21	21	22	19	18	18	21	21	24

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (80) przeprowadzono w dniach 17-21 stycznia ‘97 na 1101-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Ocena rozwoju sytuacji w kraju zależy przede wszystkim od cech położenia społecznego badanych. Opinie negatywne wyrażają najczęściej badani określający swoje warunki materialne jako złe, których dochody nie przekraczają 225 zł na osobę, przede wszystkim bezrobotni, rolnicy i robotnicy niewykwalifikowani. Pesymistyczna ocena przeważa także wśród osób z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym, mieszkających w małych miastach i na wsi oraz rencistów i gospodyń domowych, częstsza jest wśród kobiet (42%) niż mężczyzn (31%).

Im wyższe wykształcenie, poziom dochodów i oceny własnych warunków ekonomicznych, tym większy optymizm respondentów. Pozytywne oceny rozwoju sytuacji w kraju zdecydowanie przeważają nad negatywnymi wśród ankietowanych z wyższym wykształceniem, osiągających najwyższe dochody, dobrze oceniających swoje warunki materialne, a także najmłodszych respondentów - szczególnie uczniów i studentów. Najczęściej jednak pozytywną opinię wyraża kadra kierownicza i inteligencja (63%).

Obok cech położenia społecznego, wyznacznikiem oceny sytuacji w kraju są również czynniki światopoglądowe - uczestnictwo w praktykach religijnych oraz poglądy polityczne respondentów. Większym niż inni krytycyzmem wyróżniają się badani uczestniczący w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (47%). Wśród osób o lewicowej orientacji politycznej oceny pozytywne (56%) zdecydowanie przeważają nad negatywnymi (24%), znacznie bardziej krytyczni są badani identyfikujący się z prawicą i centrum.

Znajduje to częściowe odzwierciedlenie również w opiniach potencjalnych elektoratów partyjnych². Zdecydowanie najbardziej pozytywną oceną rozwoju sytuacji w kraju wyróżniają się wyborcy SLD (71% ocen dobrych, 11% złych), najbardziej krytyczną zaś - zwolennicy ROP (odpowiednio 23% i 40%). Opinie sympatyków AW „S” są wyraźnie podzielone (41% dobrych, 44% złych), podobnie jak Krajowej Partii Emerytów i Rencistów (40% wobec 43%). W pozostałych elektoratach przeważają oceny pozytywne, co szczególnie widoczne jest w grupie sympatyków UW (54% wobec 26%), a także PSL (48% wobec 32%) i w mniejszym stopniu UP (42% wobec 36%).

² Liczebności respondentów deklarujących chęć głosowania na poszczególne ugrupowania polityczne: AW „S” - 169, SLD - 132, PSL - 63, ROP - 51, Krajowa Partia Emerytów i Rencistów - 39, UP - 33, UW - 27.

Nieco lepszym niż przed miesiącem ogólnym ocenom rozwoju sytuacji w kraju towarzyszy niewielka poprawa opinii o obecnej **sytuacji politycznej**. Minimalnie wzrósł (o 2 punkty) odsetek respondentów określających ją jako dobrą, nadal jednak dwa razy więcej ankietowanych uważa, że sytuacja polityczna w kraju jest zła.

Tabela 2

w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację polityczną w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96												'97
Dobra	12	13	14	18	15	11	15	15	13	12	12	13	15
Ani dobra, ani zła	42	37	43	41	41	43	42	45	41	46	41	43	40
Zła	36	38	28	28	28	33	31	26	34	30	31	33	32
Trudno powiedzieć	11	12	15	13	15	13	12	13	12	12	15	11	13

W większości grup społeczno-zawodowych i demograficznych osoby niezadowolone z obecnej sytuacji politycznej zdecydowanie przeważają nad zadowolonymi. Wyjątek stanowią badani o poglądach lewicowych, którzy częściej deklarują oceny pozytywne (31%) niż negatywne (23%). Najbardziej krytyczni w tej sprawie są rolnicy (46%), emeryci (40%), osoby kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych (42%) oraz określające swoją orientację polityczną jako prawicową (46%).

Wraz ze wzrostem pozycji społecznej badanych, a więc poziomu wykształcenia, dochodów oraz zadowolenia z własnych warunków materialnych, wzrasta odsetek osób pozytywnie oceniających obecną sytuację polityczną.

Najsilniejsze są jednak uwarunkowania polityczne. Niezadowolenie z obecnej sytuacji politycznej zdecydowanie przeważa wśród przeciwników obecnego rządu (57% ocen złych, 4% dobrych). Natomiast wśród jego zwolenników występuje przewaga ocen pozytywnych nad negatywnymi (30% wobec 18%). Respondenci deklarujący obojętny stosunek do rządu postrzegają sytuację polityczną znacznie częściej negatywnie (28%) niż pozytywnie (11%).

Należy podkreślić, że tylko wśród potencjalnego elektoratu SLD korzystne oceny sytuacji politycznej (35%) przeważają nad krytycznymi (19%). Natomiast wśród wyborców PSL i sympatyków ugrupowań opozycyjnych występuje przewaga opinii negatywnych - najczęściej krytycznych ocen wystawiają potencjalne elektoraty ROP (49%) i AW „S” (45%),

a następnie PSL (33%), Krajowej Partii Emerytów i Rencistów (30%) oraz UW (29%). Wśród wyborców UP dominują oceny ambiwalentne (60%), a pozytywne i negatywne pozostają w równowadze (15% wobec 17%).

Stabilizacji, a nawet pewnej poprawie ocen rozwoju sytuacji w kraju oraz sytuacji politycznej towarzyszy stabilna w ostatnim miesiącu opinia o **sytuacji w zakładach pracy** respondentów.

Tabela 3 w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I	
	‘96												‘97	
Czy jest ona:	N=	581	597	579	566	599	572	543	545	577	613	577	585	551
- dobra		40	39	35	39	38	38	37	36	35	36	35	38	37
- ani dobra, ani zła		28	30	31	32	30	27	32	26	32	28	23	30	31
- zła		30	27	30	27	30	32	27	36	30	34	39	30	29
Trudno powiedzieć		2	4	3	2	2	3	4	2	3	2	3	2	3

W grupach społeczno-zawodowych oceny pozytywne na ogół dominują nad negatywnymi. Przewagę osób niezadowolonych z macierzystego zakładu odnotowujemy w grupie rolników (61% wobec 8%), wśród badanych o niskiej pozycji materialnej i społecznej - osiągających niskie dochody, oceniających swoją sytuację materialną jako złą, mających podstawowe wykształcenie, a także wśród respondentów powyżej 45 roku życia.

Zadowolenie z miejsca pracy jest tym większe, im lepsza pozycja materialna i społeczna respondentów, a także młodszy wiek. Najwięcej pozytywnych ocen odnotowujemy w grupie badanych oceniających swoją sytuację materialną jako dobrą (62%), osiągających najwyższe dochody (54%), wśród osób z wyższym wykształceniem (52%), a także najmłodszych respondentów - poniżej 24 roku życia (56%).

Okazuje się, że opinia o zakładzie pracy zależy przede wszystkim od wykształcenia i wieku ankietowanych oraz od dochodów będących pochodną zarówno pozycji zawodowej, jak i sytuacji w ich miejscu pracy. Na opinię o zakładzie pracy nie ma natomiast większego wpływu udział w praktykach religijnych i poglądy polityczne.

Nieco inaczej kształtuje się opinia o **sytuacji gospodarczej** w kraju. W ciągu ostatniego miesiąca nieznacznie pogorszyła się ocena stanu gospodarki (wzrost ocen negatywnych o 4 punkty procentowe). Odsetek osób źle oceniających sytuację gospodarczą jest prawie dwukrotnie wyższy niż tych, którzy uważają, że jest ona dobra.

Tabela 4

w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96												'97
Dobra	24	25	18	16	16	13	16	19	17	16	17	20	18
Ani dobra, ani zła	44	41	42	38	40	40	41	41	39	38	41	42	39
Zła	26	27	32	37	36	40	36	33	39	40	32	31	35
Trudno powiedzieć	7	7	8	9	8	7	7	7	6	6	10	7	9

W większości grup społeczno-demograficznych oceny negatywne sytuacji gospodarczej przeważają nad pozytywnymi. Szczególnie widoczne to jest wśród osób uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (55% wobec 7%) oraz wśród rolników (51% wobec 9%). Ogólnie rzecz biorąc, krytyczne nastawienie przede wszystkim dominuje wśród badanych oceniających swoje warunki materialne jako złe, osiągających niskie dochody, z wykształceniem podstawowym, bezrobotnych oraz mieszkańców wsi.

Wraz ze wzrostem pozycji materialnej i społecznej badanych rośnie ich zadowolenie z sytuacji gospodarczej kraju. Wyraźnie dominuje ono nad niezadowoleniem wśród respondentów z wyższym wykształceniem (33% wobec 19%), kadry kierowniczej i inteligencji (32% wobec 24%) oraz osób dobrze oceniających swoje warunki materialne (34% wobec 20%).

Częściej niż inni pozytywnie oceniają gospodarkę także respondenci nie uczestniczący w praktykach religijnych (30%), deklarujący poglądy lewicowe (29%).

Przewagę ocen pozytywnych nad krytycznymi obserwujemy jedynie wśród sympatyków SLD (38% wobec 11%) i UW (39% wobec 14%), a także, choć mniejszą, wśród zwolenników obecnego rządu (28% wobec 23%). W pozostałych elektoratach oraz wśród przeciwników rządu dominują opinie negatywne.

Wraz z pogorszeniem się w ostatnim miesiącu oceny sytuacji gospodarczej kraju zmieniła się na gorsze również **ocena poziomu życia** - zwiększyła się nieco (o 4 punkty) liczba osób deklarujących, że w ich rodzinie żyje się źle.

Tabela 5 w procentach

Czy obecnie Panu(i) i Pana(i) rodzinie żyje się:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96												'97
- dobrze	23	24	24	22	25	24	22	24	22	22	22	23	23
- ani dobrze, ani źle	56	55	53	55	52	53	55	54	57	57	56	56	52
- źle	20	21	23	23	23	23	22	21	21	21	22	20	24
Trudno powiedzieć	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	1	1

Zadowolenie z poziomu życia wyrażają najczęściej osoby oceniające swoje warunki materialne jako dobre (69%), a ponadto kadra kierownicza i inteligencja (59%), prywatni przedsiębiorcy (44%), badani z wyższym wykształceniem (51%), osiągający najwyższe dochody (44%), a także uczniowie i studenci (47%).

Wraz ze spadkiem wykształcenia, dochodów i pozycji zawodowej rośnie odsetek osób deklarujących, że żyje im się źle. Najczęściej twierdzą tak ci, którzy określają swoje warunki materialne jako złe (63%), osiągają dochód poniżej 150 zł na osobę (45%) oraz bezrobotni (42%).

Bardziej niż ocena poziomu życia pogorszyła się ocena **sytuacji materialnej gospodarstw domowych** respondentów. Wyraża się to 5-punktowym spadkiem odsetka badanych dobrze oceniających swoje warunki materialne i 5-punktowym wzrostem liczby osób postrzegających je źle. Negatywne opinie o własnej sytuacji materialnej dominują nad pozytywnymi. Tendencja ta utrzymuje się w większości grup społeczno-demograficznych, jednak szczególnie silna jest wśród respondentów o niskich dochodach oraz bezrobotnych, spośród których połowa ocenia warunki materialne swojego gospodarstwa domowego jako złe. Podobna jest sytuacja rencistów (45%) i osób z wykształceniem podstawowym (43%).

Tabela 6

w procentach

Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96												'97
- dobre	20	20	21	16	23	20	18	20	21	19	20	28	23
- ani dobre, ani złe	47	48	42	47	44	45	45	48	45	47	47	47	47
- złe	33	32	37	37	33	35	37	32	34	34	33	25	30

PROGNOZY

Mimo że oceny okazały się raczej stabilne lub nieco gorsze niż przed miesiącem, społeczne prognozy wyrażają zarówno wzrost nadziei, jak i niepewności.

Przewidywania co do rozwoju w ciągu najbliższego roku ogólnej sytuacji w kraju uległy niewielkim zmianom. W ciągu miesiąca wzrosła nieco (o 3 punkty) liczba optymistów, nie zmienił się natomiast odsetek pesymistów. Wprawdzie dominuje w społeczeństwie przekonanie, że nic się nie zmieni, jednak co piąty badany przewiduje, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce się pogorszy.

Tabela 7

w procentach

Czy spodziewa się Pan(i), że w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce - ogólnie rzecz biorąc - poprawi się, pogorszy, czy też się nie zmieni?	Wskazania respondentów według terminów badań											
	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96											
Poprawi się	30	27	20	23	18	17	20	20	20	19	20	23
Nie zmieni się	47	50	51	50	51	55	50	49	49	53	48	45
Pogorszy się	11	14	20	18	20	18	19	22	22	18	20	20
Trudno powiedzieć	12	9	9	9	11	10	11	9	9	10	12	11

Opinie o rozwoju sytuacji w kraju zależą przede wszystkim od pozycji materialnej respondentów. Im wyższe osiągają oni dochody, lepiej oceniają swoją sytuację ekonomiczną, tym bardziej optymistyczne są ich prognozy.

Optymizm wyraźnie przeważa nad pesymizmem nie tylko wśród respondentów najbardziej zadowolonych ze swojej kondycji materialnej (37% wobec 12%), najlepiej sytuowanych (33% wobec 16%), ale także wśród osób z wyższym wykształceniem (38%

wobec 14%), kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych, mieszkańców wielkich miast (32% wobec 15%) oraz w grupie najmłodszych respondentów, szczególnie uczniów i studentów (34% wobec 4%). Wśród deklarujących lewicowe poglądy polityczne oraz w ogóle nie uczestniczących w praktykach religijnych znacznie więcej jest zwolenników niż przeciwników opinii, że w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce się poprawi (34% wobec 17%).

Pesymiści zdecydowanie przeważają nad optymistami, jedynie wśród osób relatywnie najbardziej upośledzonych społecznie, znajdujących się w najgorszym położeniu materialnym - mających najniższe dochody (29% wobec 13%), oceniających swoją kondycję materialną jako złą (29% wobec 16%), a także wśród bezrobotnych (28% wobec 18%) oraz rolników (20% wobec 10%).

Podobne do opisanych, choć wyraźniejsze, zmiany zaszły w **prognozach dotyczących sytuacji politycznej**. Niewielkiemu wzrostowi nadziei na jej poprawę (o 3 punkty) oraz spadkowi pesymizmu (również o 3 punkty) towarzyszy przyrost (o 5 punktów) niepewności co do rozwoju wydarzeń na scenie politycznej w ciągu najbliższego roku.

Jednak największa grupa respondentów przewiduje, że sytuacja polityczna pozostanie bez zmian, natomiast wśród pozostałych optymiści przeważają nad pesymistami.

Tabela 8

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja polityczna w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	'96												'97
- poprawi się	35	34	26	21	22	16	17	18	18	16	19	18	21
- nie zmieni się	37	40	47	52	49	54	55	52	53	52	48	49	45
- pogorszy się	11	10	10	11	13	13	12	12	12	16	13	16	13
Trudno powiedzieć	17	16	17	15	16	17	16	17	16	16	20	16	21

Opinie o rozwoju sytuacji politycznej w ciągu najbliższego roku są stosunkowo mało zróżnicowane, w niewielkim stopniu zależą od cech położenia społecznego badanych oraz ich orientacji politycznej.

Optymizm badanych wyraźnie rośnie wraz ze wzrostem zadowolenia z własnych warunków materialnych. Najczęściej cechują się nim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (32%) oraz osoby o prawicowych poglądach politycznych (32%).

Pogorszenie się sytuacji politycznej najczęściej prognozują bezrobotni (22%), ale także prywatni przedsiębiorcy - jedyni wśród których pesymiści przeważają nad optymistami (23% wobec 13%).

W zasadzie bez zmian pozostały **przewidywania dotyczące rozwoju gospodarczego kraju**. W porównaniu z grudniem zmalało przekonanie, że w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza się nie zmieni (o 6 punktów), natomiast nieco wzrosła (o 4 punkty) niepewność co do przyszłości gospodarki.

Największa grupa respondentów przewiduje, że sytuacja gospodarcza pozostanie bez zmian, wśród pozostałych zaś zdecydowanie przeważają optymiści (27%) nad pesymistami (13%). Wyjątek stanowią prywatni przedsiębiorcy, którzy częściej przewidują, że sytuacja gospodarcza pogorszy się (23%) niż poprawi (19%) oraz osoby o najniższych dochodach, których opinie w tej sprawie są podzielone.

Tabela 9

w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja gospodarcza w Polsce:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	‘96												‘97
- poprawi się	39	38	32	25	25	22	24	24	25	24	26	25	27
- nie zmieni się	39	41	44	46	47	50	51	50	47	48	46	49	43
- pogorszy się	8	8	10	14	14	16	14	14	16	16	12	13	13
Trudno powiedzieć	14	14	14	14	14	12	12	12	13	12	15	13	17

Optymizm co do rozwoju sytuacji gospodarczej rośnie wraz ze wzrostem wykształcenia badanych oraz ocena własnych warunków materialnych. Sprzyja mu także młodszy wiek ankietowanych. Optymistami są najczęściej przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (38%), osoby o najwyższych dochodach (36%) i najbardziej zadowolone ze swoich warunków ekonomicznych (36%).

Podobnie kształtują się prognozy gospodarcze postrzegane przez pryzmat **sytuacji we własnym zakładzie pracy**, choć ostatnio uległy one większym zmianom. W porównaniu z grudniem zwiększył się (o 6 punktów) odsetek optymistów przewidujących poprawę sytuacji w miejscu pracy, nieco zmalała zaś (o 3 punkty) liczba pesymistów. Wzrosła też niepewność co do przyszłości własnego zakładu pracy (z 11 do 16%) - jej poziom jest obecnie najwyższy z dotychczas odnotowanych.

Największa grupa respondentów przewiduje jednak, że sytuacja w ich zakładzie pracy pozostanie bez zmian, wśród pozostałych zaś optymiści zdecydowanie przeważają nad pesymistami. Tendencja ta utrzymuje się we wszystkich grupach społeczno-demograficznych.

Tabela 10 w procentach

Czy, Pana(i) zdaniem, w ciągu najbliższego roku sytuacja w Pana(i) zakładzie pracy:	N=	Wskazania respondentów według terminów badań												
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
		'96												'97
- poprawi się	584	603	584	567	597	573	546	542	579	616	575	585	557	
- nie zmieni się	30	30	26	21	23	25	24	22	24	22	24	22	28	
- pogorszy się	46	47	48	49	47	50	49	49	49	52	44	51	44	
Trudno powiedzieć	12	11	13	16	17	15	18	19	16	17	19	15	12	
	12	12	13	13	13	10	9	10	11	9	13	11	16	

Optymizm badanych wyraźnie rośnie wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia i zadowolenia z własnych warunków materialnych. Sprzyja mu również młody wiek - w grupie badanych do 24 roku życia dwie piąte (41%) oczekuje poprawy sytuacji w swoim zakładzie pracy, a tylko 4% przewiduje jej pogorszenie. Zbliżony optymizm cechuje mieszkańców największych miast (odpowiednio 38% i 5%), osoby z wyższym wykształceniem, a szczególnie kadrę kierowniczą i inteligencję (34% i 8%), badanych osiągających najwyższe dochody (37% i 11%).

Pesymistami najczęściej są badani w wieku 55-64 lat, spośród których jedna czwarta przewiduje pogorszenie sytuacji w ich miejscu pracy, a także mieszkańcy miast średniej wielkości (21%) oraz - w mniejszym stopniu - respondenci z wykształceniem podstawowym (18%), uzyskujący najniższe dochody (17%).

Mimo odnotowanego w styczniu spadku ocen własnej sytuacji materialnej, prognozy dotyczące **warunków życia respondentów i ich rodzin** nieznacznie się poprawiły. W porównaniu z grudniem wzrosła liczba zarówno tych, którzy spodziewają się, że za rok w ich rodzinie będzie się żyło lepiej (o 6 punktów), jak i ankietowanych niepewnych bytu swej rodziny (o 8 punktów). Obecnie odsetek wskazań „trudno powiedzieć” jest najwyższy od grudnia ‘95.

Największa grupa respondentów przewiduje jednak, że warunki ich życia pozostaną bez zmian, wśród pozostałych zaś optymiści przeważają nad pesymistami. Prawdliwość ta utrzymuje się w większości grup społeczno-demograficznych.

Tabela 11

w procentach

Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinnie będzie się żyło:	Wskazania respondentów według terminów badań												
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	I
	‘96												‘97
- lepiej	27	27	24	20	20	18	17	20	18	18	19	20	26
- tak samo	44	42	49	47	46	49	51	48	50	49	51	52	40
- gorzej	13	13	15	18	18	18	17	18	20	18	17	17	15
Trudno powiedzieć	15	18	12	14	16	15	15	14	13	15	13	11	19

Optymiści stanowią największą grupę wśród prywatnych przedsiębiorców (43%), ludzi młodych - do 24 roku życia (43%) oraz uczniów i studentów (43%). Wśród kadry kierowniczej i inteligencji (43%), osób z wyższym wykształceniem (39%) oraz oceniających swoje warunki materialne jako dobre (42%) jest niemal tyle samo optymistów, ile osób przewidujących, że nic się nie zmieni.

Optymizm w sprawach bytowych wyraźnie maleje, im niższe są dochody, ocena własnych warunków materialnych, poziom wykształcenia oraz im starszy wiek. Częściej niż inni pesymistami są osoby osiągające najniższe dochody (21%), z wykształceniem podstawowym (21%), źle oceniające swoje warunki materialne (24%), najstarsi badani (20%), renciści (22%), emeryci (19%), a także rolnicy (18%).

W ciągu ostatniego miesiąca w zasadzie bez zmian pozostały oceny rozwoju sytuacji w kraju, sytuacji politycznej oraz w zakładach pracy respondentów.

Nieco pogorszyła się natomiast ocena stanu gospodarki, a wraz z nią ocena poziomu życia ankietowanych. Krótkotrwały okazał się odnotowany w grudniu wzrost pozytywnych ocen sytuacji materialnej gospodarstw domowych respondentów. W styczniu negatywne opinie o własnej sytuacji materialnej znów dominują nad pozytywnymi.

Mimo że oceny są stabilne lub nieco gorsze niż przed miesiącem, prognozy wyrażają zarówno wzrost nadziei, jak i niepewności. W porównaniu z grudniem przybyło (o 6 punktów) osób spodziewających się, że za rok ich rodzinie będzie się żyło lepiej, jednocześnie jednak wzrosła liczba ankietowanych, którzy nie potrafią tego przewidzieć.

Zwiększył się odsetek badanych oczekujących poprawy sytuacji w swoich zakładach pracy, choć i w tej dziedzinie obserwujemy wzrost wskazań „trudno powiedzieć”.

W zasadzie bez zmian pozostały prognozy rozwoju sytuacji gospodarczej kraju. Nieco poprawiły się natomiast przewidywania dotyczące sytuacji politycznej - niewielkiemu wzrostowi nadziei na poprawę towarzyszy jednak wzrost niepewności co do rozwoju wydarzeń na scenie politycznej w ciągu najbliższego roku.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. białkopodlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, sytuacja w naszym kraju idzie w dobrym czy też w złym kierunku?

	(%)			
	W dobrym	W złym	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	37	24	1101
Płeć				
Meżczyźni	46	31	23	521
Kobiety	33	42	25	580
Wiek				
do 24 lat	47	30	24	152
25-34	42	35	23	194
35-44	40	35	25	231
45-54	37	44	19	202
55-64	39	39	22	134
65 lat i więcej	32	38	30	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	33	41	25	411
Miasto do 20 tys.	33	44	23	123
od 21 do 100 tys.	46	32	22	226
101-500 tys.	42	33	24	207
501 tys. i więcej mieszk.	48	31	21	130
Region				
Północny	50	27	23	134
Zachodni	33	40	27	122
Środkowozachodni	36	44	19	164
Środkowy	47	30	23	201
Wschodni	34	37	29	139
Południowo-wschodni	30	48	23	158
Południowo-zachodni	43	34	23	184
Wykształcenie				
Podstawowe	32	43	26	321
Zasadnicze zawodowe	35	43	21	331
Średnie	42	31	27	339
Wyższe	64	19	16	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	63	20	17	78
Prac. umysł. niż. szczebla	49	23	28	106
Pracownicy fiz. - umysł.	48	30	22	67
Robotnicy wykwalifikowani	41	41	18	117
Robotnicy niewykwalifik.	44	49	7	40
Rolnicy	27	49	24	72
Prywatni przedsiębiorcy	30	40	30	51
Bierni zawodowo				
Renciści	34	42	24	147
Emeryci	36	34	29	193
Uczniowie i studenci	50	26	24	55
Bezrobotni	23	49	28	111
Gospodynie domowe i inni	41	40	19	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	43	30	26	111
Sektor państwowy	58	26	16	111
Sektor prywatny	43	35	21	242
Spółdzielczość	40	42	18	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	32	48	20	145
151 - 225	26	51	23	133
226 - 325	30	41	29	245
326 - 425	43	36	21	181
Powyżej 426 zł	55	22	23	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	22	55	23	328
Średnie	40	35	26	522
Dobre	61	19	21	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	24	47	28	62
Raz w tygodniu	34	39	27	574
Kilka razy w miesiącu	43	33	24	128
Kilka razy w roku	49	33	17	235
W ogóle nie uczestniczy	50	29	20	100
Poglądy polityczne				
Lewica	56	24	20	201
Centrum	40	41	20	319
Prawica	37	41	22	308
Trudno powiedzieć	30	38	32	269

Tabela 2. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację w Pana(i) zakładzie pracy?
Czy jest ona:

	(%)					
	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć		Liczba osób
Ogółem	37	31	29	3		550
Płeć						
Mężczyźni	37	33	27	3		322
Kobiety	37	29	31	2		229
Wiek						
do 24 lat	56	23	21	0		63
25-34	45	30	22	2		129
35-44	40	32	26	2		174
45-54	24	34	37	5		128
55-64	24	39	33	3		44
65 lat i więcej	13	13	66	9		13
Miejsce zamieszkania						
Wieś	26	34	37	4		185
Miasto do 20 tys.	44	31	23	3		69
od 21 do 100 tys.	43	31	24	1		122
101-500 tys.	37	35	25	3		100
501 tys.i więcej mieszk.	48	24	26	3		73
Region						
Północny	46	29	23	2		68
Zachodni	27	45	25	3		57
Środkowozachodni	46	30	22	2		75
Środkowy	36	26	37	1		114
Wschodni	38	25	34	4		63
Południowo-wschodni	41	36	21	2		81
Południowo-zachodni	29	33	33	5		93
Wykształcenie						
Podstawowe	20	38	41	2		73
Zasadnicze zawodowe	31	35	32	2		188
Średnie	43	32	21	4		200
Wyższe	52	18	27	3		89
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	47	24	28	2		77
Prac.umysł.niż.szczebła	50	26	21	2		106
Pracownicy fiz.- umysł.	45	34	16	6		63
Robotnicy wykwalifikowani	37	36	26	1		117
Robotnicy niewykwalifik.	32	34	33	2		40
Rolnicy	8	32	61	0		70
Prywatni przedsiębiorcy	43	36	18	3		51
Bierni zawodowo						
Renciści	12	46	28	14		11
Emeryci	24	26	38	11		9
Uczniowie i studenci	47	53	0	0		2
Bezrobotni	0	0	45	55		3
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	36	30	31	3		110
Sektor państwowy	36	31	30	3		111
Sektor prywatny	48	31	19	2		235
Spółdzielczość	38	29	33	0		20
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 150 zł	17	32	49	2		39
151 - 225	24	38	38	0		59
226 - 325	26	43	27	4		123
326 - 425	40	23	34	3		102
Powyżej 426 zł	54	27	16	3		180
Ocena własnych war. mater.						
Złe	16	40	42	2		114
Średnie	30	36	32	2		260
Dobre	62	20	14	4		176
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	30	37	32	0		18
Raz w tygodniu	36	36	24	3		268
Kilka razy w miesiącu	25	35	39	1		81
Kilka razy w roku	41	21	33	4		138
W ogóle nie uczestniczy	55	24	19	2		44
Poglądy polityczne						
Lewica	42	29	26	3		114
Centrum	38	26	34	2		175
Prawica	39	38	21	2		162
Trudno powiedzieć	29	33	34	5		99

Tabela 3. Jak Pan(i) ogólnie ocenia obecną sytuację gospodarczą w Polsce?
Czy jest ona:

(%)

	dobra	ani dobra, ani zła	zła	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	18	39	35	9	1099
Płeć					
Mężczyźni	20	41	33	5	520
Kobiety	15	37	36	12	580
Wiek					
do 24 lat	22	39	29	10	152
25-34	19	36	38	7	194
35-44	17	46	31	6	231
45-54	17	41	37	5	202
55-64	19	33	36	12	134
65 lat i więcej	13	35	39	14	186
Miejsce zamieszkania					
Wieś	14	32	44	9	411
Miasto do 20 tys.	15	42	29	14	123
od 21 do 100 tys.	19	37	35	9	226
101-500 tys.	21	46	27	6	207
501 tys. i więcej mieszk.	22	48	24	6	128
Region					
Północny	22	41	24	13	134
Zachodni	17	43	28	12	122
Środkowozachodni	18	37	35	9	164
Środkowy	20	36	37	6	199
Wschodni	16	40	35	9	139
Południowo-wschodni	12	35	44	10	158
Południowo-zachodni	19	40	37	4	184
Wykształcenie					
Podstawowe	13	32	42	14	321
Zasadnicze zawodowe	16	38	37	9	331
Średnie	19	44	31	6	338
Wyższe	33	46	19	3	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	32	43	24	1	78
Prac. umysł. niż. szczebla	22	45	29	4	106
Pracownicy fiz. - umysł.	22	48	22	7	67
Robotnicy wykwalifikowani	17	40	36	7	117
Robotnicy niewykwalifik.	7	47	39	7	40
Rolnicy	9	38	51	2	72
Prywatni przedsiębiorcy	10	50	30	11	51
Bierni zawodowo					
Renciści	14	34	40	12	147
Emeryci	17	36	35	11	191
Uczniowie i studenci	26	32	26	16	55
Bezrobotni	15	33	43	9	111
Gospodynie domowe i inni	19	34	33	15	65
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	23	38	34	4	111
Sektor państwowy	22	47	28	3	111
Sektor prywatny	18	44	31	7	242
Spółdzielczość	18	33	26	23	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	18	29	46	7	145
151 - 225 zł	9	34	45	12	133
226 - 325 zł	12	39	39	10	245
326 - 425 zł	19	39	35	7	181
Powyżej 426 zł	26	44	22	8	295
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	30	52	9	326
Średnie	15	44	32	9	522
Dobre	34	39	20	7	251
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	7	35	55	3	62
Raz w tygodniu	14	38	37	11	574
Kilka razy w miesiącu	15	50	30	4	128
Kilka razy w roku	26	36	31	7	235
W ogóle nie uczestniczy	30	37	27	6	98
Poglądy polityczne					
Lewica	29	43	22	6	201
Centrum	16	39	36	9	319
Prawica	15	41	38	6	308
Trudno powiedzieć	14	33	40	13	268

Tabela 4. Jak Pan(i) ocenia obecne warunki materialne swojego gospodarstwa domowego? Czy są one:

	(%)			
	dobrze	ani dobrze, ani źle	źle	Liczba osób
Ogółem	23	47	30	1101
Płeć				
Meżczyźni	27	47	26	521
Kobiety	19	48	33	580
Wiek				
do 24 lat	33	42	25	152
25-34	31	47	22	194
35-44	24	52	24	231
45-54	18	44	38	202
55-64	19	49	32	134
65 lat i więcej	13	50	38	188
Miejsce zamieszkania				
Wieś	15	53	32	411
Miasto do 20 tys.	25	43	32	123
od 21 do 100 tys.	26	44	31	226
101-500 tys.	28	48	24	207
501 tys. i więcej mieszk.	30	39	31	130
Region				
Północny	31	40	29	134
Zachodni	22	53	25	122
Środkowozachodni	21	42	37	164
Środkowy	21	52	27	201
Wschodni	22	44	33	139
Południowo-wschodni	19	49	32	158
Południowo-zachodni	24	50	26	184
Wykształcenie				
Podstawowe	10	47	43	321
Zasadnicze zawodowe	17	52	31	331
Średnie	29	49	23	339
Wyższe	58	33	9	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	61	29	10	78
Prac. umysł. niż. szczebla	36	44	20	106
Pracownicy fiz. - umysł.	41	40	20	67
Robotnicy wykwalifikowani	19	51	30	117
Robotnicy niewykwalifik.	15	54	31	40
Rolnicy	10	70	20	72
Prywatni przedsiębiorcy	43	51	6	51
Bierni zawodowo				
Renciści	8	47	45	147
Emeryci	15	50	34	193
Uczniowie i studenci	36	40	24	55
Bezrobotni	12	39	49	111
Gospodynie domowe i inni	11	58	31	65
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	40	38	23	111
Sektor państwowy	31	54	14	111
Sektor prywatny	36	44	20	242
Spółdzielczość	29	24	48	21
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 150 zł	3	42	55	145
151 - 225	5	49	46	133
226 - 325	15	54	31	245
326 - 425	17	55	29	181
Powyżej 426 zł	48	40	12	296
Ocena własnych war. mater.				
Złe	0	0	100	328
Średnie	0	100	0	522
Dobre	100	0	0	251
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	18	56	26	62
Raz w tygodniu	19	51	31	574
Kilka razy w miesiącu	26	45	29	128
Kilka razy w roku	25	45	30	235
W ogóle nie uczestniczy	39	33	27	100
Poglądy polityczne				
Lewica	29	44	27	201
Centrum	22	52	26	319
Prawica	25	46	29	308
Trudno powiedzieć	17	46	37	269

Tabela 5. Jak Pan(i) sądzi, czy w ciągu najbliższego roku sytuacja w Polsce poprawi się, pogorszy, czy też się nie zmieni?

	(%)				
	Poprawi się	Nie zmieni się	Pogorszy się	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	23	45	20	11	1101
Płeć					
Mężczyźni	26	45	19	10	521
Kobiety	21	46	21	13	580
Wiek					
do 24 lat	26	54	10	10	152
25-34	23	50	19	8	194
35-44	23	48	20	8	231
45-54	19	44	26	11	202
55-64	24	40	24	12	134
65 lat i więcej	26	37	17	20	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	18	48	19	15	411
Miasto do 20 tys.	17	56	19	8	123
od 21 do 100 tys.	27	40	21	12	226
101-500 tys.	29	41	23	7	207
501 tys. i więcej mieszk.	32	42	15	11	130
Region					
Północny	25	54	10	11	134
Zachodni	31	42	17	10	122
Środkowozachodni	17	50	25	8	164
Środkowy	25	46	15	14	201
Wschodni	27	38	24	11	139
Południowo-wschodni	21	42	22	15	158
Południowo-zachodni	20	45	24	11	184
Wykształcenie					
Podstawowe	23	39	21	17	321
Zasadnicze zawodowe	15	55	20	9	331
Średnie	27	43	20	10	339
Wyższe	38	43	14	5	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	37	37	18	8	78
Prac.umysł.niż.szczębla	23	51	15	11	106
Pracownicy fiz.-umysł.	31	51	15	3	67
Robotnicy wykwalifikowani	18	57	21	4	117
Robotnicy niewykwalifik.	23	41	27	9	40
Rolnicy	10	61	20	9	72
Prywatni przedsiębiorcy	18	46	24	12	51
Bierni zawodowo					
Renciści	23	38	23	16	147
Emeryci	28	37	19	15	193
Uczniowie i studenci	34	51	4	10	55
Bezrobotni	18	34	28	20	111
Gospodynie domowe i inni	19	59	13	8	65
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	25	42	23	9	111
Sektor państwowy	26	46	19	9	111
Sektor prywatny	25	53	17	6	242
Spółdzielczość	4	71	23	2	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	13	44	29	15	145
151 - 225 zł	19	50	21	10	133
226 - 325 zł	21	42	21	16	245
326 - 425 zł	21	51	20	8	181
Powyżej 426 zł	33	42	16	8	296
Ocena własnych war. mater.					
Złe	16	39	29	16	328
Średnie	22	49	17	12	522
Dobre	37	46	12	5	251
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	45	23	8	62
Raz w tygodniu	22	44	21	14	574
Kilka razy w miesiącu	21	52	16	11	128
Kilka razy w roku	24	46	20	10	235
W ogóle nie uczestniczy	34	43	17	6	100
Poglądy polityczne					
Lewica	34	43	17	6	201
Centrum	17	51	22	11	319
Prawica	26	46	21	8	308
Trudno powiedzieć	21	40	18	21	269

Tabela 6. Jak Pan(i) sądzi, czy za rok Panu(i) i Pana(i) rodzinie będzie się żyło:
(%)

	lepiej niż obecnie	tak samo jak obecnie	gorzej niż obecnie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	26	40	15	19	1100
Płeć					
Mężczyźni	28	40	15	17	520
Kobiety	24	40	16	21	580
Wiek					
do 24 lat	43	36	14	8	152
25-34	31	40	8	21	194
35-44	27	41	17	15	231
45-54	23	44	14	20	202
55-64	20	43	20	17	134
65 lat i więcej	13	36	20	32	188
Miejsce zamieszkania					
Wieś	24	40	17	20	410
Miasto do 20 tys.	30	44	11	15	123
od 21 do 100 tys.	27	39	14	20	226
101-500 tys.	24	40	16	20	207
501 tys.i więcej mieszk.	28	39	16	16	130
Region					
Północny	35	32	19	14	134
Zachodni	27	42	17	14	122
Środkowozachodni	22	47	15	16	164
Środkowy	28	41	13	18	201
Wschodni	25	39	16	20	139
Południowo-wschodni	25	39	17	28	158
Południowo-zachodni	20	38	14	28	183
Wykształcenie					
Podstawowe	17	38	21	24	321
Zasadnicze zawodowe	26	41	12	20	331
Średnie	29	40	14	17	339
Wyższe	39	41	14	6	109
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier.,inteligencja	43	44	9	5	78
Prac.umysł.niż.szczębla	25	44	17	15	106
Pracownicy fiz.- umysł.	35	26	13	26	67
Robotnicy wykwalifikowani	30	38	12	20	117
Robotnicy niewykwalifik.	31	51	8	10	40
Rolnicy	20	46	18	16	72
Prywatni przedsiębiorcy	42	26	10	22	51
Bierni zawodowo					
Renciści	19	37	22	22	147
Emeryci	16	40	19	26	193
Uczniowie i studenci	43	38	15	4	55
Bezrobotni	24	38	12	26	110
Gospodynie domowe i inni	14	58	13	15	65
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	31	47	10	11	111
Sektor państwowy	28	41	15	15	111
Sektor prywatny	37	31	13	19	242
Spółdzielczość	20	49	6	25	21
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 150 zł	18	42	21	19	144
151 - 225	18	40	18	24	133
226 - 325	28	37	14	21	245
326 - 425	26	37	14	23	181
Powyżej 426 zł	31	44	14	11	296
Ocena własnych war. mater.					
Złe	18	35	24	23	327
Średnie	23	42	14	21	522
Dobre	42	42	6	10	251
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	24	38	12	25	62
Raz w tygodniu	23	40	16	21	574
Kilka razy w miesiącu	27	45	15	14	128
Kilka razy w roku	26	42	15	17	234
W ogóle nie uczestniczy	37	31	15	16	100
Poglądy polityczne					
Lewica	30	39	16	15	201
Centrum	24	42	16	18	319
Prawica	26	42	14	18	308
Trudno powiedzieć	24	35	16	25	269